

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2023–2025

LOHJA
Järvikaupunki

Sisällys

1	Johdanto.....	3
2	Kulttuurihyvinvoinnin käsitteet	4
3	Taiteen ja kulttuurin rooli hyvinvoinnin rakentamisessa	5
4	Kulttuurihyvinvointi Lohjan kaupungin strategioissa ja suunnitelmissa	6
	4.1 Elämästä nauttivien ihmisten Lohja – Kaupunkistrategia 2023–2030	6
	4.2 Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.....	6
	4.3 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	7
	4.4 Muut hyvinvointisuunnitelmat.....	7
5	Kulttuurihyvinvoinnin nykytila Lohjalla	8
	5.1 TEAvisari.....	8
	5.2 Vahvuudet ja haasteet	10
6	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	11
	6.1 Tavoitteet ja toimenpiteet.....	11
	6.2 Seuranta ja raportointi.....	12
7	Lopputiivistelmä.....	13
	Lähteet.....	14

1 Johdanto

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteena on ohjata kaupungin hyvinvointia edistävien kulttuuripalveluiden toimintaa laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman rinnalla. Lohjalla kulttuurihyvinvointisuunnitelman kohderyhmiä ovat kaikki Lohjan asukkaat, joihin kuuluvat lapset, nuoret ja perheet, työikäiset ja ikääntyneet, sekä erityisryhmät, kuten erityistä tukea tarvitsevat henkilöt ja maahanmuuttajat.

Kuntien tehtävä on edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä kulttuurin ja taiteen keinoin. Kuntien kulttuuritoimintaa ohjaavat laki kuntien kulttuuritoiminnasta (2019/166), opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018), opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 (2017) ja laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (2019/306) sekä valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (2017/241). Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on kunnille vielä toistaiseksi vapaaehtoinen.

Lohjan kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa on määritelty tavoitteet, joilla edistetään lohjalaisten kulttuurihyvinvointia vuosina 2023–2025. Tavoitteiden toteutuminen on tärkeää, koska kaikilla on oikeus kulttuuriin elämäntilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoite on laajentaa hyvinvoinnin merkitystä, vahvistaa kulttuurihyvinvoinnin käsitettä kaupungin toiminnoissa sekä lisätä kulttuurihyvinvointiin liittyviä tavoitteita esimerkiksi Lohjan kaupungin strategiaan, ikäkausittaisiin hyvinvointisuunnitelmiin sekä laajaan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan. Lisäksi kulttuurihyvinvointisuunnitelman avulla turvataan kulttuurihyvinvointipalveluiden jatkuvuus ja kehittäminen, parannetaan kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta sekä sitoutetaan kaupunki varaamaan riittävästi määrärahaa kulttuurihyvinvointiin.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on koostettu Lohjan kaupungin yleisen kulttuuritoimen toimesta. Suunnittelutyössä on ollut mukana Lohjan kaupungin hyvinvointi-/sivistys- ja elinvoima-/kaupunkirakenne-toimialat. Lisäksi kulttuurihyvinvointisuunnitelman työstämiseen on osallistettu Lohjan vammaisneuvosto, Lohjan vanhusneuvosto ja Lohjan aluetoimikuntien aluejohtokunta sekä Lohjan kaupungin päättäjät. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on käynyt kommentoitavana kolmannen sektorin kulttuuri-toimijoilla sekä lukuisilla yhdistyksillä.

Lohjan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä seuraa säännöllisesti tavoitteiden toteutumista.

2 Kulttuurihyvinvoinnin käsitteet

Taide on ilmaisun, kannanoton ja viestinnän väline. Taide voi olla kuultua, nähtyä tai muutoin koettua.

Kulttuurin monille määritelmille yhteistä on yhteisöllisyys. Kulttuuri voi tarkoittaa esimerkiksi jonkin yhteisön jakamia arvoja, uskomuksia sekä todellisuutta jäsentäviä käsityksiä. Lyhyesti kulttuurilla tarkoitetaan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuutta.

Tässä kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa **taiteella** tarkoitetaan eri aisteilla koettavaa ja konkreettista toimintaa, ja **kulttuurilla** puolestaan tarkoitetaan henkistä pääomaa. Siksi kyseiset käsitteet kulkevat toistensa kanssa rinnakkain koko suunnitelman läpi.

Kulttuurihyvinvointi on kulttuurin yhteydessä syntyvää hyvinvointia, joka perustuu aineettomiin voimavaroihin. Arjen realiteetit, kuten terveydentilanne tai sosioekonominen status, eivät voi määritellä, kuinka paljon kulttuurihyvinvointi rikastuttaa yksilön elämää. Siksi kulttuurihyvinvointi edistää ihmisten samanarvoisuutta.

Termissä kulttuurihyvinvointi sana **kulttuuri** viittaa ihmisen toimintaan ja siitä jäävään jälkeen. **Hyvinvointi** on omakohtaisempaa ja kokemuksellisempaa, ja se ilmenee esimerkiksi elämänlaadun parantumisena. Kokemus itsensä toteuttamisesta ja osallisuudesta vahvistaa koettua hyvinvointia.

Kulttuurihyvinvointipalvelusta voidaan puhua silloin, kun toiminnalla on sekä kulttuurinen tai taiteellinen että yhteiskunnallinen tavoite, kuten syrjäytymisen ehkäisy, taiteen soveltava käyttö sairaalahoidossa tai asuinalueen yhteisöllisyyden lisääminen yhteisötaiteen keinoin.

Kulttuurisia oikeuksia ovat muun muassa ihmisoikeudet, perusoikeudet ja kansalaisoikeudet sekä ilmaisuvapaus sekä kielen-, uskonnon- ja sananvapaus. Kaikilla on oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin riippumatta asuinpaikasta tai elämäntilanteesta.

Saavutettavuus edistää yhdenvertaisuutta, ja se tarkoittaa fyysisen kohteen tai verkkopalvelun helppoa lähestyttävyyttä.

Yhdenvertaisuus on tila, jossa ihmiset ovat tarkasteltavan tavoitteen tai toiminnan suhteen keskenään samanarvoisessa asemassa.

Osallisuus tarkoittaa haluamaansa toimintaan, palveluihin tai ryhmiin osallistumista, itselleen tärkeisiin asioihin vaikuttamista sekä yhdessä tekemistä yhteisen hyvän vuoksi.

Poikkihallinnollinen tai monialainen yhteistyö tarkoittaa eri hallinnon- ja tieteenalojen yhteistä toimintaa ja niiden välistä päätöksentekoa ja suunnitelmallisuutta.

3 Taiteen ja kulttuurin rooli hyvinvoinnin rakentamisessa

Jokaisella ihmisellä on oikeus nauttia taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Ihmisellä on kulttuurisena toimijana kolme roolia: kokija, osallistuja ja tekijä. Kulttuurin kokijalla kulttuuri on osa arjen ympäristöjä ja toimintaa, esimerkiksi lukemisen, musiikin kuuntelun tai TV:n katselun muodossa. Kulttuuriin osallistuja kokee tuotettua taidetta, kuten teatteriesityksiä, konsertteja tai näyttelyitä. Kulttuurin tekijänä henkilö ilmaisee itseään taiteen ja kulttuurin avulla, esimerkiksi maalaamalla, soittamalla tai valokuvaamalla.

Kokijan arjen kulttuuria toteuttaa itse yksilö sekä heidän läheisensä. Esimerkiksi laitoksissa asuville tai erityistä tukea tarvitseville toteuttajat voivat olla vapaaehtoisia tai sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Tuotettua taidetta toteuttavat kulttuurihyvinvoinnin sekä taiteen ja kulttuurin ammattilaiset sekä vapaaehtoiset. Tekijälle sisältöä tuottavat kulttuurihyvinvoinnin sekä taiteen ja kulttuurin ammattilaiset ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaiset.

Nämä kaikki kulttuurihyvinvoinnin roolit vaikuttavat jokaiseen ihmiseen henkilökohtaisella tasolla.

Vaikutuksia ovat esimerkiksi:

- hyvä olo ja mielekäs arki
- fyysinen ja psyykinen terveys
- parantunut toimintakyky
- osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden lisääntyminen
- yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen
- itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja itsetunnon vahvistuminen
- voimaantumisen mahdollisuus.

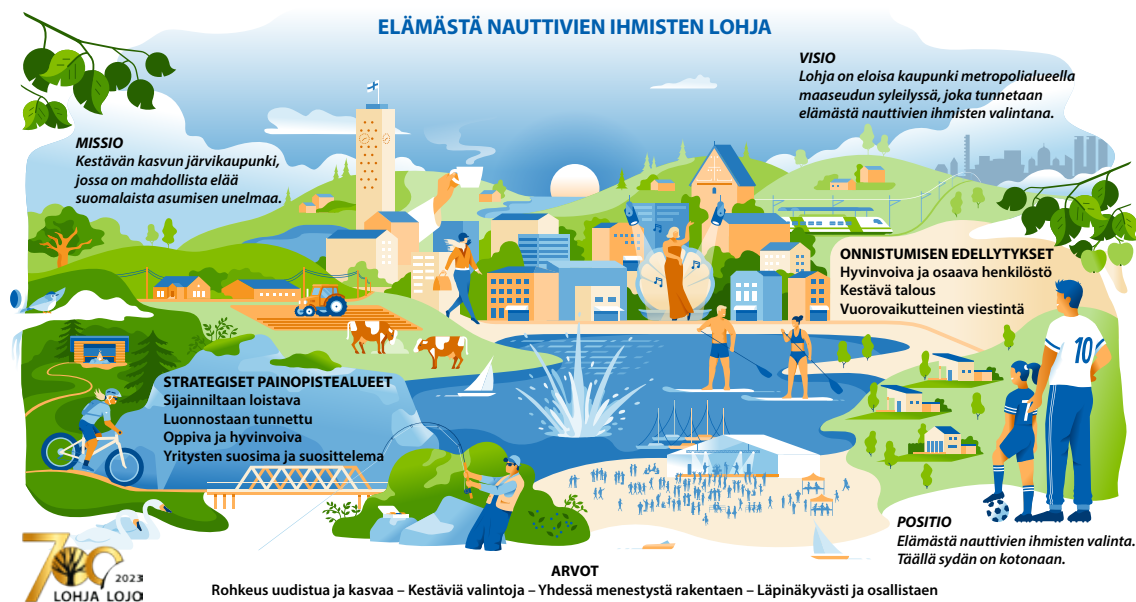
Kansallinen mielenterveysstrategia vuosille 2020–2030 tunnistaa, että kulttuuri-, virkistys- ja harrastustoiminta sekä liikunta ja sosiaalinen toiminta edistävät mielenterveyttä. Mielenterveys on perusta ihmisen hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Se vaikuttaa olennaisesti fyysiseen terveyteen sekä

esimerkiksi ihmissuhteisiin, opiskeluun ja työhön. Lasten ja nuorten osalta mielenterveyden tavoitteita voidaan saavuttaa esimerkiksi mahdollistamalla lapsille ja nuorille heitä kiinnostavia harrastuksia.

Myös Maailman terveysjärjestö WHO:n julkaisussa What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? kerrotaan, että taide todistetusti ennaltaehkäisee fyysistä ja psyykkistä pahoinvointia sekä sairauksia sekä auttaa akuuttien ja kroonisten terveysongelmien hoidossa. Lisäksi taide tavoittaa myös vaikeasti tavoitettavia kohderyhmiä, sillä taidesisältöjä voidaan muokata eri ihmisryhmien tarpeisiin.

4 Kulttuurihyvinvointi Lohjan kaupungin strategioissa ja suunnitelmissa

4.1 Elämästä nauttivien ihmisten Lohja – Kaupunkistrategia 2023–2030

Lohjan uuden kaupunkistrategian missio on olla kestävä kasvun järvikaupunki, jossa on mahdollista elää suomalaista asumisen unelmaa. Kaupunkistrategian visio on, että Lohja tunnetaan elämästä nauttivien ihmisten valintana.

Lohjan kaupunkistrategiassa määritellyt strategiset painopistealueet ja tavoitteet ovat seuraavat:

- sijainniltaan loistava
- luonnostaan tunnettu
- oppiva ja hyvinvoiva
- yritysten suosima ja suosittalema.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman kannalta merkityksellisimpiä painopisteitä ovat ”luonnostaan tunnettu” ja ”oppiva ja hyvinvoiva”. Luonnostaan tunnettu Lohja on saavutettava luonto- ja elämiskohde, jossa on monipuoliset liikunnan, kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut. Oppivassa ja hyvinvoivassa kaupungissa lasten ja nuorten palveluita

kehitetään jatkuvasti, ja lohjalaiset pitävät huolta omasta hyvinvoinnistaan kaupungin toiminnan kannustamana.

Strategian onnistumista yllä mainittujen tavoitteiden osalta tullaan mittaamaan lähinnä konkreettisten tekojen laadulla ja määrällä. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma tukee omilla tavoitteillaan Lohjan kaupunkistrategian tavoitteita muun muassa säilyttämällä ja kehittämällä kulttuurihyvinvointipalveluja sekä parantamalla kulttuurihyvinvointipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta.

4.2 Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on lain edellyttämä asiakirja, johon kootaan keskeisimmät tiedot kaupungin asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Lohjan kaupungin uusi laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2023–2025 on valmistunut rinnakkain kulttuurihyvinvointisuunnitelman kanssa.

Lohjan kaupungin hyvinvointikertomuksessa on käytetty muun muassa seuraavia kulttuurihyvinvoinnin indikaattoreita: kansalaisopiston kävijä- ja tuntimäärä, kirjaston asiakas- ja lainausmäärät sekä verkkokirjaston kävijämäärä ja Kaikukortin käyttäjä- ja käyttömäärä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen antamien suositusten mukaan kulttuurihyvinvointia ja sen onnistumista voidaan tarkastella seuraavilla indikaattoreilla:

- kirjastokortin käyttäjät 1 000:ta asukasta kohden
- kirjaston tapahtumiin osallistuneiden määrä 1 000:ta asukasta kohden
- tyytyväisyys kirjastopalveluihin
- museopedagogin tavoittamat peruskoululaiset
- taiteen perusopetusta saavien lasten ja nuorten määrä
- kulttuuripalveluiden käytöstä
- tyytyväisyys kulttuuripalveluihin ja niiden koettu riittävyys
- kansalaisopiston oppilaiden määrä
- jaettujen avustusten määrä.

Kaikkia indikaattoreita ei ole vielä otettu Lohjan kaupungin laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa huomioon, eikä Lohjan kaupungin asukkaiden kulttuurihyvinvoinnista ole vielä riittävästi tietoa. Yksi kulttuurihyvinvointisuunnitelman tärkeimmistä tavoitteista on, että seuraavassa, vuosille 2025–2030 toteutettavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa kulttuurin hyvinvointivaikutukset huomioitaisiin laajemmin ikä-, väestö- ja kieliryhmittäin. Tavoitteena on, että seuraavaan laajaan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan saada lisää tietoa esimerkiksi kulttuuripalveluiden käyttöasteesta, asukkaiden tyytyväisyydestä kulttuuripalveluihin sekä kulttuuripalveluiden riittävydestä.

Vaikka Lohjan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle, vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla. Jotta kuntien aktiivisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta varmistetaan, vuoden 2023 alusta on otettu käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Se tarkoittaa, että kunnille maksetaan valtionosuutta osittain kunnan tekemän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön mukaan, ja sillä halutaan varmistaa kuntien sitoutuminen kuntalaistensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen vielä sote-uudistuksen jälkeen. Esimerkiksi koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus ja liikennejärjestelyt ovat edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa vuosille 2023–2025 on nostettu esiin kirjasto ja kulttuuri elinikäisen oppimisen ja hyvinvoinnin mahdollistajana. Kirjastot, museot, kansalaisopistot, taiteen perusopetus sekä saavutettavat kulttuurihyvinvointipalvelut ovat monelle lohjalaiselle tärkeitä hyvinvointia edistäviä asioita. Yksi laajan hyvinvointisuunnitelman tavoitteista on, että elinikäisen oppimisen mahdollisuudet ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa.

4.3 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2023–2025 rinnakkain kulttuurihyvinvointisuunnitelman kanssa. Suunnitelmassa lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan kaikkia 0–29-vuotiaita. Painopiste on hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävissä palveluissa ja toiminnassa. Suunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lapsen oikeuksiin kuuluvat muun muassa oikeus leikkimiseen, virkistystoimintaan sekä oikeus osallistua vapaasti kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimukseen sitoutuneet kunnat edistävät toiminnallaan lapsen oikeutta osallistua taide- ja kulttuurielämään sekä tarjoavat lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.

Lohjan kaupunki on sitoutunut Lapsiystävällinen Lohja -ohjelman toteuttamiseen. Ohjelma edistää tietoisuutta lasten oikeuksista ja lasten ja nuorten osallisuutta omaan arkeensa sekä antaa työkaluja arvioida kunnan lapsiystävällisyyttä edistävien toimien vaikutuksia. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja UNICEFin kansainväliseen Child Friendly City -malliin. Lapsiystävällisen kunnan toimintasuunnitelma vuosille 2023–2025 on osa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

4.4 Muut hyvinvointisuunnitelmat

Lohjan kaupunki valmistelee myös muita kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa tukevia suunnitelmia. Esimerkiksi Hyvää ikää Lohjalla – Suunnitelma ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemiseksi 2019–2022 päivitetään vuoden 2023 aikana.

5 Kulttuurihyvinvoinnin nykytila lohjalla

5.1 TEAviisari

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos kerää terveyttä ja hyvinvointia edistävästä kulttuurin toimenpiteistä, resursseista ja käytännöistä tietoja joka toinen vuosi. Tiedontuotanto liittyy kulttuuripolitiikan linjauksien sekä kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain toimeenpanon seurantaan. Tietoa on eri kulttuuritoiminnan näkökulmista. Tiedonkeruulomake lähetetään kaikkien Manner-Suomen kuntien kulttuuritoiminnasta vastaaville viranhaltijoille. Tietojen perusteella kunnat voivat suunnitella, johtaa ja arvioida terveyttä ja hyvinvointia edistävä taide- ja kulttuuritoimintaa. Kyselyyn vastaaminen on tärkeää, esimerkiksi HYTE-kertoimen osalta.

Kulttuurin mittarit TEAviisarissa ovat sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, osallisuus ja muu ydintoiminta. Lohjalla kaikki mittarit ovat valtakunnallista huonommalla tasolla. Myös kuntakohtaisesti esimerkiksi Vihti ja Karkkila ovat pääsääntöisesti onnistuneet mittaritasolla Lohjaa paremmin. Joidenkin toimintojen osalta Lohja pääsee kuitenkin valtakunnalliselle tasolle. Koska TEAviisarin mittareita ei päivitetä vuosittain, niissä voi olla tietoja, joihin on tullut muutoksia viimeisimmän tiedonkeruun jälkeen.

Sitoutumisen mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021 osalta 27/100. Kaupungin johtoryhmä on saanut tiedoksi lain kuntien kulttuuritoiminnasta (2019/166) sekä OKM:n ja STM:n suosituksen taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa, mutta niiden toteutumista ei ole arvioitu keskusteluissa. Luottamushenkilöille on viety tiedoksi ainoastaan laki kuntien kulttuuritoiminnasta (2019/166).

Muutokset vuoden 2021 TEAviisarin tiedonkeruun jälkeen: Vuonna 2022 perustettua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmää ei ole vielä huomioitu TEAviisarissa. Myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehtävä kulttuurihyvinvointiin liittyvä yhteistyö on alkanut keväällä 2023, ja se voidaan huomioida TEAviisarissa pidemmällä aikavälillä.

Johtamisen mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021

osalta 23/100. Taloudellisia resursseja kulttuuritoiminnan kehittämiseksi ei ole asetettu Lohjan kaupungin talousarviossa.

Muutokset vuoden 2021 TEAviisarin tiedonkeruun jälkeen: Lohjan kaupungin talousarviossa on tavoitteita lasten ja nuorten, työikäisten, ikääntyneiden sekä vähemmistö- ja erityisryhmille suunnatulle kulttuuritoiminnalle. Lisäksi tavoitteita on asetettu myös hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistävään taide- ja kulttuuritoimintaan. Kehittämissuunnitelmatasolla esiin on nostettu kulttuurihyvinvointisuunnitelman edistäminen, Suomen liikkuvien kunta -liikuntaohjelma sekä aikuisten lukutaidon ja lukuvoimien edistäminen osana Lohjan kaupungin lukutaitostrategiaa.

Seurannan ja tarveanalyysin mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021 osalta 8/100. TEAviisarin mukaan Lohjalla seurataan kulttuuripalveluiden kehitystä huonosti. Hyvinvointikertomuksessa ei ole huomioitu kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitystä, kuntalaisten tyytyväisyyttä kulttuuripalveluihin, sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrää, taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten osuutta alle 18-vuotiaista tai sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrää.

Voimavarojen mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021 osalta 45/100. Osallistumisen tukeminen on onnistunut Lohjalla valtakunnallista tasoa paremmin. Koko maan osalta tulos on 72/100, kun Lohjalla tulos on 78/100.

Osa Lohjan kaupungissa toimivista taiteen perusopetuksen oppilaitoksista tarjoaa taiteen perusopetuksen vapaaoppilaispaikkoja. Myös aikuisten taiteen perusopetus toteutuu Lohjalla. Lohjalla on käytössä Kaikukortti ja siihen liittyvää Kulttuurikaveri-toimintaa. Lohjalla tarjotaan kulttuuritoimintaa sosiaali- ja terveystieteiden yksiköihin sekä mahdollisuus osallistua taide- ja kulttuurielämään virtuaalisesti.

Kirjastotilastojen osalta Lohjan mittari näyttää koko maata parempaa tulosta. TEAviisarin mittarin mukaan Lohjalla on

noin 5,6 kirjastokäyntiä asukasta kohden, kirjaston tapahtumiin osallistuu 76 henkilöä 1 000:sta, aineistoa lainaavia on 30 % asukkaista ja kirjasto on 97-prosenttisesti saavutettava.

Muutokset vuoden 2021 TEAviisarin tiedonkeruun jälkeen:

TEAviisari ei tunnista Lohjalla käytössä olevien Kulttuuripolun, Harrastamisen Suomen mallin tai More-Move-kortin kaltaisia käytänteitä. Kunnalla on pysyviä käytäntöjä, joilla lapsille ja nuorille tarjotaan taiteen ja kulttuurin tekemisen ja kokemisen sekä taiteeseen ja kulttuuriin osallistumisen mahdollisuuksia.

Osallisuuden mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021 osalta 7/100. Lohjalla ei ole säännöllisesti kokoontuvaa ja erikseen nimettyä kulttuuritoimijoista ja kaupungin edustajista koostuvaa asiantuntijaelintä.

Muutokset vuoden 2021 TEAviisarin tiedonkeruun jälkeen:

Kaupungin edustajat kokoontuvat vuosittain kulttuuritoimijoiden, kuten taiteen perusopetuksen toimijoiden, kanssa. Lisäksi yleinen kulttuuritoimi järjestää vuosittain kulttuuriavustusinfon, joka toimii foorumina kulttuuritoimijoiden ja kunnan välillä.

Lohjan kaupunginkirjasto tarjoaa tiloja kansalaistoimintaan niiltä osin, kuin tiloja on. Kaikissa pienimmissä lähikirjastoissa ei ole erillistä kulttuuritoiminnan tilaa. Osassa kirjastoista tilat ovat maksuttomia lohjalaisille yhdistyksille ja kulttuuritoimijoille.

Muiden ydintoimintojen mittari näyttää Lohjalla vuoden 2021 osalta 36/100.

TEAviisarin mukaan Lohjalla kulttuuripalveluiden suunnittelussa on huomioitu erilaisissa laitoksissa asuvat ihmiset, mutta työttömiä, opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevia nuoria tai sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevia kotona asuvia ikäihmisiä ei ole huomioitu.

Kulttuurikasvatusta edistävissä toimenpiteissä Lohja on onnistunut valtakunnallisen tason mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa ja varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla on mahdollista harrastaa taidetta ja kulttuuria. Lisäksi kunnassa on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma.

5.2 Vahvuudet ja haasteet

Vahvuudet

- Lohjalle on muodostettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä.
- Lohjan kaupungin laajaan hyvinvointi-kertomukseen ja -suunnitelmaan on asetettu tavoitteita kulttuurihyvinvointiin liittyen.
- Lohjan talousarviossa on kulttuuriin liittyviä kehittämissuunnitelmia.
- Lohjan kaupunki on onnistunut kulttuurin osallisuuden lisäämisessä. Käytössä on myös esimerkiksi Kaikukortti, joka mahdollistaa taloudellisesti heikossa asemassa olevien aikuisten osallistumisen kulttuuri- ja liikuntapalveluihin.
- Lohjan kaupungissa on onnistuttu kirjastopalveluiden kehittämisessä valtakunnallista tasoa paremmin. Kirjastopalvelut edistävät elinikäistä oppimista ja matalan kynnyksen kulttuuritoimintaa.
- Lohjan kaupungissa on onnistuttu kulttuurikasvatuksessa sekä kulttuurin harrastamisen edistämässä. Lohjalla toimii Kulttuuripolku, joka toteuttaa lasten osallistumista taide- ja kulttuuritoimintaan sekä tutustumista omaan paikalliskulttuuriinsa. Lohja on sitoutunut myös Harrastamisen Suomen malli- ja Lohja lukee! Lojo läser! -hankkeiden edistämiseen. Lisäksi Lohjalla annetaan taiteen perusopetusta musiikin, käsityön, kuvataiteen, tanssin ja teatterin aloilla.
- Lohjan kaupunki on toteuttanut kulttuurihyvinvointisuunnitelman. Suunnitelman toteutuminen on ensimmäinen askel kuntalaisten hyvinvointitavoitteiden toteutumiseen.

Haasteet

- Lohjan kaupungin johtoryhmä ja luottamushenkilöt ovat saaneet liian vähän tietoa kaupungin kulttuuritoiminnoista sekä niitä ohjaavista laeista ja asetuksista.
- Kulttuurihyvinvointiin ei ole sitouduttu Lohjan kaupunkistrategiassa.
- Lohjan kaupungilla ei ole taloudellisia lisäresursseja kulttuuritoiminnan kehittämiseen.
- Lohjan kaupunki seuraa kulttuuritoiminnan kehitystä heikosti. Asukkailta tulisi kerätä tietoja aktiivisemmin esimerkiksi kyselyillä.
- Lohjan kaupungin yleisen kulttuuritoimen henkilöstöresurssit ovat pienet.
- Lohjan kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden saavutettavuudessa ja esteettömyydessä on puutteita. Saavutettavuuden ja esteettömyyden ongelmia on kartoitettu sekä fyysisessä ympäristössä että digitaalisissa toiminnoissa, ja niitä huomioidaan ja korjataan mahdollisuuksien mukaan.
- Väestön keskittyminen Lohjan keskustaan heikentää palveluiden saatavuutta kaupungin reuna-alueilla.
- Lohjan kaupungin kulttuuriavustussummat ovat pieniä. Lohjalla kulttuuriavustuksiin on varattu noin 30 000 €, kun muissa vastaavan kokoisissa kaupungeissa kulttuuriavustusten budjetti on 100 000 €:n molemmin puolin.
- Lohjan kaupungissa ei ole riittävästi matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötiloja.

6 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

6.1 Tavoitteet ja toimenpiteet

Lohjan kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelma tarjoaa strategiatason tavoitteita ja käytännönläheisiä toimenpiteitä Lohjan kaupungin käyttöön. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on kehittyvä asiakirja. Sen tavoitteena on juurruttaa hyvinvointia lisäävä taide- ja kulttuuritoiminta osaksi hyvinvointi- ja kulttuuripalveluja sekä lisätä tietoa kulttuurihyvinvoinnista. Toimenpiteet jakautuvat vuosille 2023–2025, ja tärkeimmät toimenpiteet nostetaan kärjiksi tulevan vuoden talousarvioon.

Tulevaisuudessa kulttuuripalveluilla on väistämätön merkitys hyvinvoinnin edistäjänä. Lohjan kaupungissa halutaan liittää kulttuurihyvinvointisuunnitelma osaksi Lohjan kaupungin laajempia strategisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä. Kunnan tulee arvioida kulttuuritoiminnan toteutumista, asettaa strategiasaan tavoitteet asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä määritellä niitä tukevat toimenpiteet käyttäen perustana kuntakohtaisia hyvinvoinnin ja terveyden osoittimia.

TAVOITE	TOIMENPIDE	TOTEUTTAJA
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja kaupunkistrategia tukevat toisiaan	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma toteuttaa Lohjan kaupunkistrategiaa.	Yleinen kulttuuritoimi, HYTE-työryhmä
Kulttuurihyvinvoinnin käsitettä vahvistetaan	Kulttuurihyvinvoinnin tilasta raportoidaan laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa kattavasti.	Yleinen kulttuuritoimi, HYTE-työryhmä
	Kulttuurihyvinvointi huomioidaan ikäkausittaisissa hyvinvointisuunnitelmissa ja -asiakirjoissa.	HYTE-työryhmä
	Lohjan kulttuuritoimijoille järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa yhteinen verkostoitumistilaisuus, jossa käsitellään ajankohtaisia asioita.	Yleinen kulttuuritoimi ja kolmas sektori
	Kaikki kulttuurihyvinvointia edistävät ohjelmat ja toiminnot viedään tiedoksi kaupungin luottamushenkilöille ja johtoryhmään. Niiden toteutumisesta keskustellaan ja niiden toteutuminen arvioidaan. TEAvisariin saadaan todellisia mittareita vastaavia vastauksia.	Kyselyihin vastaavat henkilöt/yksiköt
Kulttuurihyvinvointityöstä tulee järjestelmällistä	Kulttuurihyvinvoinnin osaamista jaetaan toimialan sisällä ja hyödynnetään myös muilla toimialoilla.	Sivistystoimiala
	Vahvistetaan kulttuurisen yhteistyön rakenteita erilaisilla hankkeilla. Esimerkkinä Lohja lukee! Lojo läser! -lukemisen edistämisen hanke, joka on perusopetuksen, taiteen perusopetuksen ja kaupunginkirjaston hanke.	Sivistystoimiala
	Kulttuuripolku liitetään osaksi paikallisia varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia, jolloin Kulttuuripolusta tulee kaikkia opettajia velvoittava. Silloin kaikki lapset saavat tietylle luokka-asteelle suunnatun kulttuuritarjonnan.	Sivistystoimiala
	Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa sovitaan yhteistyön periaatteista.	Lohjan kaupunki ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Kulttuurihyvinvointipalveluiden jatkuvuus ja laatu turvataan	Sitoudutaan jatkamaan Kaikukortti-toimintaa pitkäjänteisesti sekä noudattamaan Kaikukortti-toimintamallia.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, kolmas sektori, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
	Selkeytetään Kulttuuripolku-kokonaisuuksia ja lisätään ruotsinkielisiä Kulttuuripolku-sisältöjä sekä Kulttuuripolku-sisältöjä aikuisille ja ikääntyville. Kehitetään virtuaalista Kulttuuripolkua, jolla lisätään alueellisen tasa-arvon toteutumista.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
	Osallistutaan kulttuurihyvinvointia edistäviin hankkeisiin.	Sivistystoimiala
	Sitoudutaan varaamaan määrärahaa kulttuurihyvinvointia varten.	Lohjan kaupunki
	Kasvatetaan kulttuuriavustusten budjettia.	Yleinen kulttuuritoimi
	Kohdennetaan avustuksia kulttuurihyvinvointia lisääviin hankkeisiin.	Yleinen kulttuuritoimi
	Järjestetään kulttuuriavustusinfo vuosittain.	Yleinen kulttuuritoimi
Kulttuurihyvinvointipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan. Niiden avulla lisätään kuntalaisten osallisuutta sekä ehkäistään syrjäytymistä.	Parannetaan kielellistä saavutettavuutta kehittämällä moni- ja selkokielistä viestintää sekä lisäämällä monikielisiä kulttuurisisältöjä.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut ja konsernihallinto
	Lisätään kulttuurihyvinvointia tukevaa maksuttomuutta ja edullisuutta.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
	Lisätään matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötiloja kulttuuri- ja taidetoiminnalle.	Lohjan kaupunki
	Sitoudutaan parantamaan kaupungin kulttuuritilojen esteettömyyttä.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
	Sitoudutaan alueellista tasa-arvoa lisääviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
	Lisätään yhteistyötä maahanmuuttajien kotoutumista edistävien tahojen kanssa.	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
	Hyvinvointia tuottavien kulttuuripalveluiden kehittämisessä kuullaan Lohjan toimijoita sekä asukkaita. Vähintään kerran valtuustokaudessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä tekee asukkailla hyvinvoinnin eri osa-alueita koskevan kyselyn, joka käsittelee myös kulttuurihyvinvointia.	Lohjan kaupunki

6.2 Seuranta ja raportointi

Kunnan tehtävä on seurata asukkaidensa hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä kunnan omia toimenpiteitä, jotka vastaavat kunnan asukkaiden hyvinvointitarpeisiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä seuraa ja arvioi kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista vuosittain ja raportoi tuloksista

valtuustolle. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä arvioi kulttuurihyvinvoinnin tilan kehittymistä Lohjalla kulttuurihyvinvointisuunnitelman päivittämistä varten. Uusi kulttuurihyvinvointisuunnitelma julkaistaan kerran valtuustokaudessa yhdessä laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman kanssa.

7 Lopputiivistelmä

Lohjalla on onnistuttu monissa kulttuurihyvinvoinnin edistämisen tavoitteissa, esimerkiksi kulttuuripalveluiden osallisuuden edistämisessä, elinikäisessä oppimisessa sekä matalan kynnyksen kulttuuripalveluiden järjestämisessä ja monipuolisten kulttuurin ja taiteen harrastamisen ja siihen liittyvän kansalaistoiminnan mahdollistamisessa. Lisäksi Lohjalla on hyvät edellytykset kaupungin yhteistyöhön kulttuuri- ja taidealan ja muiden toimialojen kanssa, ja Lohjan kaupungin yksiköt tekevät keskenään yhteistyötä kulttuurihyvinvointia lisäävien palveluiden kehittämiseksi.

Kehittämisen varaa on esimerkiksi alueellisen tasa-arvon edistämisessä. Haasteeksi muodostuu Lohjan maantieteellisen alueen laajuus. Lohjalla ei ole riittävästi resursseja tuottaa säännöllisiä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita laajasti monella eri alueella. Alueet eriarvoistuvat, koska palveluiden tarjonta vaihtelee alueellisesti. Lisäksi Lohja on kaksikielinen kaupunki, eikä ruotsinkielistä kulttuuri- ja taideosaamista pystytä tarjoamaan riittävästi.

Merkittävä osa kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnasta on Lohjalla yhdistysten järjestämää. Se edistää alueellista saavutettavuutta sekä osallisuutta kulttuurielämään. Siitä huolimatta Lohjalla valtionosuusjärjestelmän ulkopuo-

lella olevien ryhmien taloudellinen tukeminen toteutuu huonosti. Avustukset ovat kuitenkin monen yhdistyksen toiminnalle tärkeä edellytys, ja siksi avustuksiin vuosittain varattua määrärahaa on tarpeen korottaa. Lohjalla on puute myös matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötiloista, joita yhdistykset tarvitsevat taide- ja kulttuuri-toiminnan järjestämiseen. Matalan kynnyksen tilojen lisäämistä kaupunkiin on edistettävä.

Pelkästään kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistuminen on Lohjan kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen toimenpide, ja sen tarkoitus on laajentaa hyvinvointikäsitystä. Hyvinvointisuunnitelmien yhteinen tavoite on, että Lohjasta tulee elämästä nauttivien ihmisten kaupunki. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteille asetettujen toimenpiteiden toteutuminen riippuu Lohjan kaupungin sitoutumisesta hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin. Tavoitteiden toteutumisen perusedellytyksiä ovat hyvinvointiin sekä kulttuuripalveluiden avustuksiin kohdennettujen määrärahojen korottaminen, julkisen liikenteen kulkuyhteyksien parantaminen sekä päättäjien, kuntalaisten ja kulttuuri-alan toimijoiden osallistaminen kehittämistoimenpiteisiin.

Lähteet

Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020. Taidetta. Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus. <https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-04/Kulttuurihyvinvoinnin%20k%C3%A4sikirja.pdf>

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 2019/306. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190306#Lidm45237816439280>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 2019/166. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö & sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161228>

Siltanen, Kirsi 2018. Kulttuurihyvinvointi-indikaattorit. <https://asiakas.kotisivukone.com/files/stesotesti.kotisivukone.com/kuvat/Siltanen-Kulttuurihyvinvointi-indikaattorit-08.2018.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162053/STM_2020_6.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Taikusydän 2022. Käsitteet. <https://taikusydän.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a. TEAviisari. <https://teaviisari.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b. HYTE-kerroin – kannustin kunnille. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 2017/241. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241>

World Health Organization 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

LOHJA
Järvikaupunki